

Shavrina I. V., PhD, Associate Professor of Religious Philosophy
Faculty, Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kyiv),
Shavrina_irina@ukr.net

Perfection of man as a problem of Orthodox anthropology

The article discusses the Orthodox religion key provisions, namely those related to the issues the formation of a human as a spiritual being. Particular attention in the analysis is focused on the development of an individual as a realization of the person's attitude to herself, the God, the world, and people, as well as an implementation of her internal spiritual potential. The article includes a comparative analysis of the Western and Orthodox anthropologies on the human-being issue. The paper concludes that the Orthodox anthropology is featured by a more optimistic and life-affirming nature in terms of human life and moral characteristics.

Keywords: human, faith, religious anthropology, philosophical anthropology, Orthodox anthropology, Western anthropology, God, Godlike, Divine Grace, formation, life, spirituality.

* * *

УДК 130.2:17.023.31

Кравченко А. А.,
доктор філософських наук, професор кафедри
філософських та соціальних наук, Київський
національний торговельно-економічний університет
(Україна, Київ), allusik_k@ukr.net

СТРУКТУРНИЙ ВИМІР ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІЙ АСПЕКТ

Аналізується поняття «гуманітарна культура» особистості. Метою дослідження є аналіз основних підходів щодо визначення сутності гуманітарної культури особистості. Автор співставляє гуманітарну культуру особистості із загальним поняттям культури, що базується на світоглядних групах цінностей. В цьому контексті поняття «гуманітарна культура» розглядається не з позицій традиційної концепції гуманітарного знання, а з позицій «мозаїчності» сучасної соціально-культурної дійсності. Один із головних висновків статті: гуманітарна культура – ціннісна основа культури в цілому. З позиції ціннісного підходу аналізуються структурні компоненти гуманітарної культури особистості, обговорюються проблеми людського існування. Автор бачить в якості головної мети освіти – формування гуманітарної культури особистості як умови соціального прогресу і творчого мислення. Важливим завданням сучасної освіти є створення психолого-педагогічних, культуровідповідних умов для розвитку зрілості особистості, готової до прийняття морально-адекватних рішень.

Ключові слова: культура, гуманітарний, особистість, цінність, відношення, гуманізм, смисл, існування, самореалізація, освіта.

Феномен культури є специфічно людським явищем, і культура гуманітарна по своїй сутності. Поняття «гуманітарна культура» визначається актуальністю питання про подальші орієнтири розвитку цивілізації в технократичному суспільстві з врахуванням значимих обставин сучасного соціально-культурного життя. До таких можна віднести: аморфність меж культурного та анти культурного; змішання понять «цивілізація» і «культура» в умовах загальної технологізації соціального життя; підміну поняття «культурна людина» поняттям «інформована людина» (та, яка володіє певною сумою знань–кодів, системою інформації). Необхідно враховувати важливість проблеми цінностей для сучасного суспільства. Поняття «гуманітарна культура» акцентує увагу саме на ціннісному компоненті особистості, на витоках світовідношення людини, на її духовності як особливому душевно-духовному стані, на ідейно-духовній складовій культури взагалі. Традиційно гуманітарна культура протистоїть антикультурі, анти цінностям, техніцизму, технократизму, абсолютному раціоналізму, споживчому відношенню до життя, всьому бездуховному. Таку культуру можна визначити як особливий тип і стиль світорозуміння, а гуманітаризацію освіти – як головний спосіб формування гуманітарної культури особистості, суспільства. Гуманітарна культура

особистості передбачає формування морально-духовних якостей особистості, ціннісного базису її буття. Не дивлячись на значимість і актуальність проблеми культури особистості, у вітчизняній науці вона все ще розглянута недостатньо.

Проблема культури особистості, її формування у системі сучасної освіти аналізується в працях цілого ряду дослідників. У роботах Н. В. Наливайко [10] виразно звучить думка про необхідність формування не тільки професіонала, компетентного спеціаліста, але особистості. У сучасних умовах цей процес ускладнений зміною цінностей. З точки зору В. Г. Кременя управляючою і направляючою ланкою в гуманізації як умові подальшого розвитку культури і суспільства повинна виступати освіта. На думку Ю. В. Гергардта, яка спирається на позицію Л. М. Гумільова, основу культури особистості повинна скласти етнічна самосвідомість, без якої формується маргінальна особистість, котра випадає з культурного контексту. Заслугує уваги точка зору Є. Б. Бабошиної, що акультурація особистості в соціально-культурному просторі нерідко відбувається в умовах «неціннісного», невільного освоєння світу, в тому числі в освіті. В працях М. В. Ліпіна, В. Л. Савельєва, Н. В. Ничкало, Н. І. Макарової та інших говориться про організовані та неорганізовані освітні простори, що необхідність сприяння формуванню особистості в ситуації зміни ціннісних орієнтацій.

Мета статті полягає у визначенні системи цінностей, які повинні бути покладені в основу сучасної освіти як феномена культури та обумовлювати процес формування культури особистості, відповідної запитам сучасності.

В багатьох дослідженнях під культурою особистості розуміється цілісність її природних, психологічних і соціокультурних характеристик, де стрижнем виступає міра її включеності в творчу діяльність, рівень гуманістичності й морально-регулюючої рефлексії, ступінь соціалізованості, освіченості і вихованості. Відповідаючи на питання «Що є культура?», ми завжди відповідаємо на інше питання: «В якій формі може існувати і розвивати себе мій дух, моя плоть, моє спілкування, і насущне – у моєму житті – життя близьких людей після моєї (моєї цивілізації), відповідь – у формі культури» [1, с. 287], – вказує В. С. Біблер. У функціональному аспекті вона є проявом генетичної і діяльнісно-культуротворчої природи, характер реального соціокультурного буття. Світоглядні групи цінностей складають базу культури. Не викликає заперечення порівняння гуманітарної культури з «живою душею», мірою «людського в людині» [7]. Це найважливіша інтегральна характеристика розвитку суспільства і особистості, «людинотворчість», заснована на «духовності». Базується така культура на трьох абсолютних цінностях: добрі, істині і красі. У даному підході надається велике значення компоненту відношень як особливого роду цінності, ціннісному началу, способу прояву даних цінностей.

Очевидно, в основі будь-якої цінності лежить насамперед відношення. Відношення важливіше (первісно) цінності, хоча в той же час на діяльнісному рівні реалізоване відношення до дійсності з боку суб'єкта містить те чи інше ціннісне начало. Тоді правильно буде сказати, що в основі відношення суб'єкта до світу лежить цінність. Співвідношення понять «відношення» і «цінність» неоднозначно. Важливо те, що на буттєвому

рівні в основі цінності лежить «відношення» як певна безумовна (часто неусвідомлювана) аксіома [2, с. 72].

Отже, сформована особистісна цінність є результат певних системних і несистемних впливів на неї, які сприяють формуванню початкових (первинних) і наступних (вторинних) відношень до цих впливів. Так посилюється значення освітнього і культурного впливу на навколишню дійсність, а в якості спільного завдання визначається необхідність теоретичних концепцій і практичних розробок по управлінню цих процесів. Безумовністю цього процесу виступає звільнення людини від негативних впливів, що стане засобом формування людського ставлення до світу, іншої людини, до себе самого [6]. Гуманітарна культура (аксіологічний компонент), покладена в основу культури в цілому, передбачає, що гуманізм слід назвати основоположним і ключовим їх принципом.

В більшості випадків поняття «гуманітарна культура» співвідноситься з поняттям «духовна культура». Нерідко можна зустріти повну синонімічність в їх використанні. Однак «гуманітарна культура» і «духовна культура» – споріднені, але не тотожні поняття. Як відзначає А. С. Запесоцький, гуманітарна культура – це частина духовної культури суспільства, яка живе у формі «тексту» і виконує функцію фіксації, збереження і передачі духовного досвіду людства. Духовна ж культура є частиною гуманітарної культури особистості, яка інтеріоризована суб'єктом, увійшла в сферу його духовного життя (свідомості, самосвідомості, морального переживання) і набула там властивість унікальності. Це змістовний базис гуманітарної освіти в формі «текста», де втілені способи і смисли людського буття, моральні сні, етичні, політичні, релігійні та ін. [3, с. 259].

Іншими словами, духовна культура – буття гуманітарної культури «в людині і для людини» в її свідомості і переживанні. Духовність – феномен, який відображає конкретний рівень розвитку особистості й суспільства, який багато в чому визначається потенціалом гуманітарної культури, але не дорівнює їй.

Безумовно, гуманітарна культура – не тільки «текст» (зовнішня культура) для окремої особистості, але і «контекст», значима частина внутрішнього світу людини, міра її «гуманності». Гуманність не зводиться тільки до духовності, але має і зовнішній аспект цієї діяльності – її соціально-культурний рівень. Це рівень понять діалогічної філософії: «Я» у відношеннях з «Ти» вже не просто «Я», але «Ми». Гуманітарна культура – особлива соціально-культурна якість особистості, а не тільки культурного тексту. І ця якість особистості має інтегративну природу, будучи особливою духовною формою перетвореної рефлексії, одночасно опирається на духовні та інтелектуальні властивості особистості. Провідною особливістю гуманітарної культури особистості є її гуманістичне начало як мотивуючий спосіб ставлення до дійсності [1, с. 74].

Необхідно зазначити принципове розходження гуманітарного і технократичного типів відношення до дійсності. Про загальну духовну кризу сучасної цивілізації та фіксації її вченими і філософами в різних країнах вказують ряд дослідників. Вважається, що духовна криза пов'язана з кризою «проекту Просвітництва», в результаті духовно-моральнісні цінності часто втрачають для людини своє початкове значення, свій авторитет [4; 5].

Раніше про кризу культури в цілому як культури гуманітарної заговорив французький філософ А. Моль. Він виокремив у структурі сучасної культури її два основних види – «гуманітарну» і «мозаїчну». Перша частина його роботи присвячена «занепаду» гуманітарної культури внаслідок того, що застаріла сама гуманітарна концепція як «культура минулого». Народження гуманітарної культури вчений пов'язує з епохою Відродження і діяльністю гуманістів, які підняли на високий рівень всі гуманітарні науки. Розквіт її припадає на діяльність енциклопедистів XVIII ст., на епоху Просвітництва. Під основою гуманітарної культури А. Моль розуміє деякі початкові ідеї, які вищі за інші ідеї. Саме поняття «гуманітарної культури» він відносить до «незамкнених». Будь-яке, за А. Модем, «незамкнуте» визначення ніколи не може бути визначене повною мірою і в кожному конкретну епоху доповнюється, «переформулюється» [9].

В силу чого поняття «гуманітарна культура» слід розглядати не з позицій традиційної концепції гуманітарного знання, а з позицій «мозаїчності» сучасної соціально-культурної дійсності. А. Моль підкреслював найважливішу цільову функцію гуманітарної культури для окремо взятої особистості і суспільства – «навчити прийомам, які дозволять йому (суспільству – А. К.) розбиратися в подіях, порівнюючи, вимірюючи і співставляючи їх одне з одним і відшукуючи для них готове місце в арсеналі свого розуму» [9, с. 38]. В результаті своїх міркувань А. Моль робить висновок: «... Людська культура сама створює свою власну таблицю цінностей незалежно від цінностей моральних, випадковий характер і безсилля яких були з такою очевидністю доведені мислителями останніх століть...» [9, с. 313].

Таким чином, гуманітарна культура сама виступає певною етикою, етикою всієї культури. Більш того, у розумінні А. Моля саме гуманітарна культура слугує основою індивідуальної «персоналізованої творчої» культури. І саме цю культуру слід формувати у масового споживача інформації.

Отже, в сучасному житті паралельно існують два види культури – «мозаїчна» і «гуманітарна». Так, на думку білоруської дослідниці Є. І. Шульової, обидва види культури «перетинаються, взаємно доповнюючи одна одну, оскільки гуманітарна культура є не тільки однією з частинок загальної мозаїки, але й володіє можливостями (техніками) збору окремих частинок в цілісні образи, картини світу <...> Таким чином, гуманітарна культура включає в себе аксіологічний компонент і є основою для розробки культуралістської етики» [12, с. 67, 70].

Визначення гуманітарної культури як основи «людської культури» в сучасних соціально-культурних умовах для реалізації основного призначення освіти по відношенню до культури суспільства не випадкове. Розробка ідей в цьому напрямі пов'язується А. Модем з відповіддю на питання, найбільш суттєве для будь-якої гуманітарної науки: «Як змінити свідомість людини?» [9, с. 363]. І тут, слід звернутися до поняття «духовність». В найбільш загальному виді вона визначається як потреба і здатність до творчості в різноманітних сферах культури (матеріальної, духовної, соціонормативної); потреба і здатність «бути для інших», в свободі самореалізації, здатність до самоосвіти і саморозвитку (результат педагогічної діяльності). У ряді досліджень духовність

розглядається як сутність людини, вільний і поглиблений пошук смислу життя, загальнолюдських цінностей і ідеалів, який проявляється в творчості як окремої особистості, так і суспільства в цілому, складаючи реальні досягнення в культурі, науці і мистецтві [4].

Поняття «духовність» найбільш спів ставимо для нас з поняттям культури. І те, й інше – специфічно людські феномени, і те, й інше є ідейно–результативний процес, і сам результат цього процесу – зовнішні цінності і смисли життя людини як внутрішньо особистісна освіченість. Традиційно в поняття «духовність» вкладається сакральний сенс, культура з цих позицій виглядає як відокремлене утворення духовності, її продукт. У понятті «культура особистості» духовність виступає її основною, але частиною. Культура «охоплює» людину в бутті, сама людина, стаючи частиною цієї культури, стає її наступником і творцем. Здійснення цього наступництва тільки і можливе через духовність як ціннісну властивість особистості, якісно можливий стан суспільства і за допомогою духовності. У процесі ж успадковування культури, в культуру творчості визначається нова якість духовності. Така основна діалектика понять «духовність» і «культура» в доповненні до культури особистості. Увага в освіті до духовності особистості є реалізація принципу гуманізму як головної цінності. Своєрідною деталізацією розуміння принципу гуманізму як дієвого принципу є наступні висновки: 1. Формування ціннісного відношення особистості до життя повинне стати основою освітніх орієнтирів як головної умови духовного саморозвитку особистості та суспільства в системі індивідуальних і колективних виборів. 2. Гуманітарна сфера, в першу чергу освіта, повинна бути піддана оцінці з позицій створення відповідних умов з формування особистості з розвинутою гуманітарною культурою. 3. Специфічність кінцевого продукту (моральна, духовна особистість) як головного результату будь-якої гуманітарної діяльності визначає способи перевірки якості цієї діяльності, у тому числі і по процесуальному компоненту: не тільки по конкретному результату, але і по характеру його досягнення (принцип – «Ціль не виправдовує засобів») [1, с. 76].

Безумовно, принцип гуманізму не можна зводити тільки до прагматичного виміру, в основу його процесуального втілення повинні бути покладені онтологічні проблеми життя людини, у тому числі в освіті: проблема цілі й смислу життя; проблема особистісного вибору і формування духу свободи; проблема співвідношення егоїзму і альтруїзму в людській природі; проблема особистісної самореалізації; проблема творчості.

Основним мотивом, що спонукає людину до розвитку власної духовності, є мотив пошуку смислу власного життя. Отже, проблему цілі і смислу життя людини необхідно розглядати в якості центральної проблеми моральності та духовності людини. Не випадково в якості основного критерію розвитку особистості розглядається наявність або відсутність сенсу життя. Моральне вирішення даної проблеми є одночасно соціально зрілим рішенням, яке характеризується позитивною настановою на діяльність в ім'я суспільства, в ім'я інших людей.

Друге завдання морального порядку є проблема особистісного вибору, пов'язана з розвитком духу свободи людини. З цих позицій моральність людини і стан її свободи – два аспекти однієї й тієї ж проблеми. Будь-яка свобода особистості виражається в конкретному виборі

між певною суб'єктивною і об'єктивною необхідністю. Якість цього вибору свідчить про ступінь і характер морального в людині. На думку І. Фіхте, кінцева мета повинна бути зроблена видимою завдяки життю, отже, вільно. «Але свобода в індивідуальній формі, в якій тільки і може бути дія, свобода з розумінням свободи передбачає, згідно з вищезнайденим, самообмеження» [11, с. 514].

Вільне самообмеження людини в ситуації власного вибору означає визначення «рамки» власного «Я» по відношенню до «Ти», «Іншого». Отже, в подібному виборі здійснюється інший моральний мотив людини – альтруїстичний. Тим самим, розвиток особистісної свободи людини з необхідністю передбачає щоразу вирішення ще однієї моральної проблеми – проблеми співвідношення егоїзму і альтруїзму. Зрозуміло, що в кожному випадку моральне (моральнісне) вирішення включає в себе, крім егоїстичного, альтруїстичний мотив. При значній перевазі в той чи інший бік щоразу відбувається болісний відступ від природи людини.

В цьому плані важливим завданням сучасної освіти є створення психолого–педагогічних, культуровідповідних, морально–моральнісних умов для розвитку здібностей особистості, готової до прийняття морально–адекватних рішень. Під ними розуміються рішення, які засновані на «амбівалентності сприйняття ситуації та її суб'єктів, на баченні культурою відповідних і моральнісних, соціальних та індивідуальних перспектив її розвитку. Обираючи не тільки ради себе, але і ради інших, людина реалізується, стає, визначає своє «Я». Отже, замикаючою проблемою моральнісного становлення особистості є проблема її самореалізації, так як: 1) цілі самореалізації особистості визначаються характером рішення проблеми цілі і смислу життя; 2) мотиваційний тон особистісних виборів визначається загальним характером сформованого духу свободи; 3) у самореалізації особистості виявляється міра її альтруїстичності та егоїстичності» [1, с. 77]. Властивостями сучасної людини з розвинутою гуманітарною культурою, як це витікає з її основних смислоттєвих проблем, виступають: рефлексивність, креативність, альтруїстичність, потреба в самореалізації і саморозвитку.

Зазначимо, що засвоєння ціннісного світу окремою особистістю відбувається поступово. Цей процес практично і фактично здійснюється впродовж усього життя. Становлення ціннісного світу особистості в освіті має цілісний характер, воно не відокремлено від навчання. Дана ситуація передбачає найтісніший зв'язок з розумовим розвитком особистості. Тому необхідним компонентом гуманітарної культури особистості є інтелектуальний компонент. Його розвиток у культурі особистості пов'язаний із здатністю до виявлення смислів, аналізу, міркування, гнучкості, рефлексивності й «одухотвореності» інтелектуальної діяльності. Її «одухотвореність» розглядається як «усвідомлена позитивна мотивація інтелектуальних процесів особистості, пов'язана з відкритістю пізнавальних імпульсів і мажорністю емотивних процесів – задатком творчості і створення» [1, с. 78].

Визначальний мотив освіти – розвиток творчо–наукового мислення, його спрямованості на виявлення глибинних смислів. Провідними характеристиками мисленнєвої діяльності особистості з розвинутою гуманітарною культурою є: логічність, гнучкість,

мобільність, одухотвореність. Високий рівень розвитку гуманітарної культури особистості означає також посилення інтегральних зв'язків і загальної сполученості між ціннісним і інтелектуальним компонентами, які розвивають внутрішню гармонію особистості.

Філософсько-освітній підхід не обмежується тільки історичною інтерпретацією і поясненням, але здійснює природний «вихід» за рамки конкретного часу і простору в «поле всезагальних культурних смислів», з нових позицій: сучасної культури і навіть культури майбутнього. Він може бути розглянутий як трансцендентальний, надісторичний. Тоді сутність філософсько-освітнього підходу полягає в початковій можливості розширення «горизонтів» гуманітарного знання, в отриманні нової якості цілісності культури. Відповідно навчання повинне стати процесом, що не тільки розвиває свідомість особистості і наповнює її певною сумою знань, вмінь і навиків, але і процесом, який виховує культуру почуттів. У результаті такої перебудови можна отримати творчу рефлексуючу особистість, яка активно настроєна на позитивну діяльність.

Висновки. Центральним компонентом гуманітарної культури особистості є ціннісний аспект, представлений системою моральних відносин зі світом, складовими частинами якого виступають: орієнтація на осмисленість буття (на спів-буття); орієнтація на вільний самопрояв як цінність; орієнтація на творчий, узгоджений характер вирішення проблеми егоїстичного та альтруїстичного, що кінцевим чином виражається в почутті «соціальної зрілості» особистості; в сформованості «суспільного почуття», «соціального інтересу» і наявності «соціального інтересу» як важливої якості особистості; орієнтація на цілепокладаючий характер діяльності. В якості необхідного доповнюючого і поєднаного компонента виступає інтелектуальний компонент з акцентом на розвиток творчого мислення, спрямованого на виявлення головних смислів в його провідних рисах (логічність, гнучкість, мобільність, «одухотвореність»).

Список використаних джерел

1. Бабошина Е. Б. Структурное содержание гуманитарной культуры личности / Е. Б. Бабошина // *Философия образования*. – 2011. – №2 (35). – С.71–79.
2. Библер В. С. От наукоучения к логике культуры. Два философских введения в XXI век / В. С. Библер – М.: Изд-во полит. лит-ры, 1990. – 413 с.
3. Запесоцкий А. С. Образование: философия, культурология, политика. – М.: Наука, 2002. – 456 с.
4. Крымский С. Б. Принцип духовности XIX столетия / С. Б. Крымский // *Ранкові роздуми* / зб. ст. – К.: Майстерня Білецьких, 2009. – 120 с.
5. Кремень В. Г. Світ знання: людина, наука, освіта / В. Г. Кремень. – К.: Знання України, 2016. – 88 с.
6. Ліпін М. В. Творчість в навчальному процесі / М. В. Ліпін // *Формування та розвиток інтелектуально-творчого потенціалу студентів*. – К.: КНТЕУ, 2012. – С.172–198.
7. Лобастов Г. Педагогические этюды / Г. Лобастов. – М.: Принт, 2003. – 328 с.
8. Макарова Н. И. Особенности современного образовательного пространства / Н. И. Макарова // *Философия образования*. – 2008. – №3. – С.67–73.
9. Моль А. Социодинамика культуры / А. Моль. – М.: Прогресс, 1973. – 406 с.
10. Наливайко Н. В. Аксиологические аспекты развития отечественного образования / Н. В. Наливайко // *Философия образования*. – 2008. – №1 (22). – С.213–219.
11. Фихте И. Факты сознания. Назначение человека, наукоучение / И. Фихте. – Минск: Харвест; М.: АСТ, 2000. – 784 с.
12. Человек. Культура. Педагогика: материалы междунар. науч. конф. – Мн.: Белорус. ИПК, 1999. – 154 с.

References

1. Baboshina E. B. Strukturnoe sodержanie gumanitarnoj kul'tury lichnosti / E. B. Baboshina // *Filosofija obrazovanija*. – 2011. – №2 (35). – S.71–79.
2. Bibler V. S. Ot naukouchenija k logike kul'tury. Dva filosofskih vvvedenija v XXI vek / V. S. Bibler – M.: Izd-vo polit. lit-ry, 1990. – 413 s.
3. Zapesockij A. S. Obrazovanie: filosofija, kul'turologija, politika. – M.: Nauka, 2002. – 456 s.
4. Kryms'kyj S. B. Pryncyp duhovnosti XIX stolittja / S. B. Kryms'kyj // *Rankovi rozdumy* / zb. st. – K.: Majsternja Bilec'kyh, 2009. – 120 s.
5. Kremen' V. G. Svit znannja: ljudyna, nauka, osvita / V. G. Kremen'. – K.: Znannja Ukrai'ny, 2016. – 88 s.
6. Lipin M. V. Tvorchist' v navchal'nomu procesi / M. V. Lipin // *Formuvannja ta rozvytok intelektual'no-tvorchogo potencijalu studentiv*. – K.: KNTEU, 2012. – S.172–198.
7. Lobastov G. Pedagogicheskie etjudy / G. Lobastov. – M.: Print, 2003. – 328 s.
8. Makarova N. I. Osobennosti sovremennogo obrazovatel'nogo prostranstva / N. I. Makarova // *Filosofija obrazovanija*. – 2008. – №3. – S.67–73.
9. Mol' A. Sociodinamika kul'tury / A. Mol'. – M.: Progress, 1973. – 406 s.
10. Nalivajko N. V. Aksiologicheskie aspekty razvitija otechestvennogo obrazovanija / N. V. Nalivajko // *Filosofija obrazovanija*. – 2008. – №1 (22). – S.213–219.
11. Fihte I. Fakty soznannija. Naznachenie cheloveka, naukouchenie / I. Fihte. – Minsk: Harvest; M.: AST, 2000. – 784 s.
12. Chelovek. Kul'tura. Pedagogika: materialy mezhdunar. nauch. konf. – Mn.: Belorus. IPK, 1999. – 154 s.

Kravchenko A. A., Ph.D., Professor of Philosophy and Social Sciences, Kyiv National University of Trade and Economics (Ukraine, Kyiv), allusik_k@ukr.net

Structural dimension of humanitarian culture of personality: philosophical and educational aspects

The paper analyzes the concept of «humanitarian culture» of personality in the context of education. The author examines main approaches to definition of the nature of humanitarian culture of personality and reveals its correlation with the concept of culture. One of the main conclusions: humanitarian culture is an axiological basis of culture in general. Humanitarian culture is part of the spiritual culture of the society, which performs the function of storage and transfer of spiritual experience of humanity. The leading feature of the humanitarian culture of personality is its humanistic principle as a motive of relation to reality. Humanitarian culture by means of education is aimed at changing the mind. Education must be assessed from the standpoint of creating appropriate conditions for the formation of personality with developed humanitarian culture. This process is actually performed throughout life. An essential component of humanitarian culture is intelligence as the basis of knowledge and understanding. The author sees as the main purpose of education in the task of forming a humanitarian culture of personality as a condition for social progress and creative thinking.

Keywords: culture, humanitarian, personality, values, correlation, humanity, sense of existence, self-realization, education.

* * *

УДК 316.346.2

Матвієнко І. С.,
кандидат філософських наук, асистент кафедри
філософії, Національний університет біоресурсів
і природокористування України (Україна, Київ),
malushka20@ukr.net

ГЕНДЕРНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТІ

Представлено розгляд становлення та розвитку, такої науки як гендерна педагогіка, яка на сьогодні є актуальною галуззю дослідження не тільки в Україні, але і за її межами. Освіта нового століття має стати ефективним механізмом, який дає людям можливість самим планувати своє життя на принципах активного члена суспільства. Це можливо тільки при зміцненні акценту на модель гендерно орієнтованого навчання. Необхідно, щоб держава і суспільство позначили свою позицію з питання гендерної освіти, що дало б поштовх подальшим дослідженням в цьому напрямку. На думку фахівців, реалізація гендерної концепції реальна тільки при перегляді усієї програми навчання і ретельному підборі викладачів. В епоху глобальних культурологічних та соціально-економічних трансформацій проблема корекції процесу соціалізації особистості стає предметом дослідження гендерної педагогіки. Сучасне суспільство опинилося на шляху нівелювання статусу історично сформованих соціальних ролей, які ґрунтувалися на статевій приналежності, проте з часом співпраця в різних сферах трудової діяльності, спільне навчання значною мірою нівелюють відмінності в нормах поведінки для жінок та чоловіків.

Ключові слова: гендер, гендерна педагогіка, чоловік, жінка, освіта.